

Mircea MORARIU

TIMIȘOARA

În jur de 50%

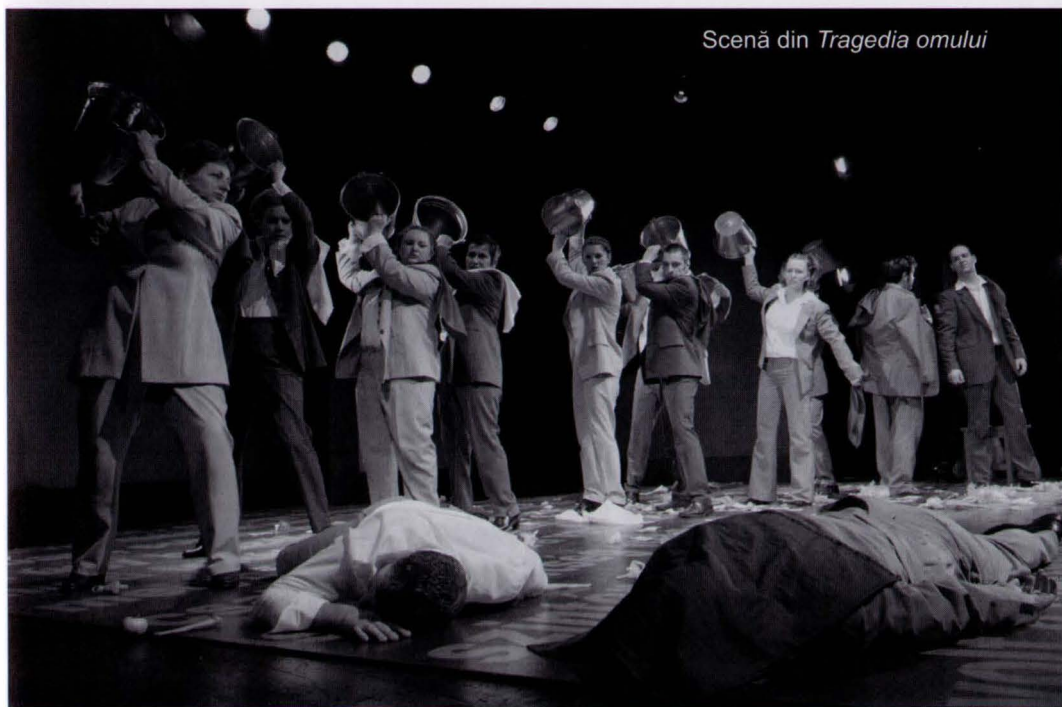
În pofida crizei economice care *mușcă* tot mai agresiv și mai dureros și în România (și o face pentru că așa îi este felul, dar și fiindcă a fost mai întâi subvaluată și, deci, s-a îndârjit să fie băgată în seamă și apoi gestionată diletant, haotic, incompetent de oameni necalificați ajunși în poziții de decizie), primăvara aceasta a fost extrem de generoasă la capitolul festivaluri de teatru. Cele mai multe au fost realizate cu bugete mult reduse față de anii anteriori, uneori fără fastul cu care ne-au obișnuit. Dar cele câteva zile pe care le-am petrecut la Festivalul Internațional *Shakespeare* de la Craiova și București, la Festivalul *VedeTeatru* de la Buzău, la Festivalul Euroregional de Teatru de la Timișoara (*TESZT*) și, mai apoi, la Festivalul Internațional de la Teatru de la Sibiu au dovedit un lucru. Că managerii noștri de teatre au devenit în timp foarte buni manageri de festivaluri, că au nu doar calități de selecționeri (*programatori*, cum li se spune în limbajul de specialitate), ci și de gospodari.

Numărul spectacolelor invitate, atât la Festivalul de la Buzău, cât și la cel de la Timișoara, ambele mai recent apărute în ofertă, a fost, poate, mai mic decât la edițiile precedente. Însă cele prezente au fost selecționate cu gândul de a fi pe gustul comunităților cărora manifestarea de cultură teatrală li s-a adresat în chip precumpănitor, fie și numai pentru simplul motiv că s-a organizat pe banii acestora. Asta fără a se face rabat de la standarde de calitate bine stabilite și, cel mai adesea, riguros respectate. Numărul invitațiilor, al criticilor, al jurnaliștilor culturali poftiți

Scenă din *Fundătura*

a fost și el mai redus. Iar criticii, jurnaliștii, confrunțați la rândul-le cu criza, dar și cu numărul mare de festivaluri nu au mai putut rămâne pe toată durata desfășurării unui festival. De unde și relatările cu caracter parțial, așa cum e și cazul acesteia, în care încerc să conturez imaginea ediției a patra a Festivalului Euroregional de Teatru de la Timișoara, al cărui principal organizator este Teatrul Maghiar de Stat „Csiky Gergely”, condus tot mai ferm și cu tot mai multe și consistente rezultate artistice de tânărul său director, actorul Balász Attila.

Festivalul a durat opt zile, iar eu am fost prezent doar patru. Adică jumătate. 50 %. Un procentaj corect, ca să citez o replică celebră dintr-o piesă încă și mai celebră a lui Samuel Beckett. Festivalul a oferit publicului timișorean un număr de 12 spectacole, dintre care eu am văzut șapte. Mai mult decât 50%. Un procentaj încă și mai corect? Poate. Dintre montările teatrului-gază, prezente pe afișul Festivalului, patru la număr, am fost spectator la trei. Asta dacă pun la socoteală faptul că am văzut, cu altă ocazie, superbul spectacol cu *Rosencrantz și Guildenstern sunt morți*, regizat de Victor Ioan Frunză, socotit, pe bună dreptate, reprezentativ pentru anul teatral 2009 de cele două jurii UNITER și încununat de cel final cu Premiul pentru cel mai bun spectacol. De ce nu și cu Premiul de regie, e de discutat, dar amân, cel puțin pentru moment, discuția. Am scris despre respectiva montare în numărul anterior al revistei *Teatrul azi*. În cronici separate, comentez, în prezentul număr, *mady-baby* și *Livada de vișini*. Nu insist acum asupra lor. Dar nu pot să nu zăbovesc o clipă pentru a pune o întrebare și a-mi exprima o nedumerire. *mady-baby* e, după părerea mea și nu numai a mea, ci și după cea a altor critici și, mai ales, a spectatorilor timișoreni, un foarte bun spectacol, cu o bună piesă din dramaturgia românească de azi. Mă întreb de ce nu a figurat *mady-baby* în selecția ediției din 2010 a Festivalului de Dramaturgie Românească, organizat de Teatrul Național „Mihai Eminescu” din Timișoara. Adică din aceeași localitate în care își desfășoară activitatea Teatrul „Csiky

Scenă din *Tragedia omului*

Gergely". Poate pentru că nimeni de acolo nu și-a aflat timp să-l vadă. Poate pentru cei însărcinați cu selecția e tare mare distanța dintre Hotelul „Timișoara”, clădirea teatrului și parcare din fața ambelor, loc de unde începe spectacolul colegilor maghiari. De unde și nedumerirea de a nu fi văzut în zilele și serile de Festival pe nimeni, dar absolut pe nimeni, nici dintre actorii, nici din conducerea aceluiași teatru național. Bun, actorii erau ocupați, cei mai mulți având parte de repetiții prelungite la premiera în pregătire, cea cu *Romeo și Julieta*. Dar directorii? Nedumerirea mea e cu atât mai mare cu cât la început de mandat, acum vreo cinci ani, directoarea Naționalului vorbea cu avânt despre necesitatea colaborării dintre cele trei instituții de spectacole găzduite de aceeași clădire. Să fie vorba despre eterna reprezentare a spectacolului „Lungul drum al vorbei către faptă?” Dincolo de toate acestea, personal rămân cu regretul că mi-a scăpat *Întoarcerea lui Ulise*, spectacolul montat de tânărul regizor Balász Zoltan, pe baza operelor lui Homer, Márai Sándor și Claudio Monteverdi la Teatrul „Csiky Gergely”, pe care, în conformitate, probabil, cu legile lui Murphy, l-am ratat și la Festivalul de la Sibiu.

Au fost poftite la Festival șapte spectacole din străinătate. Am văzut trei. Sub 50%. Procentaj nu tocmai în favoarea mea. Dar..., asta e! *Petrecerea*, spectacol al Teatrului „Bárka” din Budapesta, valorifică scenic în chip interesant, indiscutabil creator, o piesă binecunoscută a dramaturgului polonez Sławomir Mrożek. Regizorul Bérczes László a optat inspirat pentru o grilă de lectură de tip beckettian, potențând și filtrând inteligent motivul așteptării. Cele trei personaje – numite doar cu inițiale, *B.*, *S.*, *N.* – foarte expresiv jucate de actorii Szikszai Rémusz, Mucsi Zoltán și Scherer Péter – au o alură chaplinescă, cum au și Vladimir și Estragon din *Așteptându-l pe Godot*, se joacă obsesiv cu pantofii, cum o fac și confrății lor beckettieni. Sunt însă mult mai dinamici, dar și mai violenți și mai puțin tandri, melancolici ori reflexivi decât aceștia. Mai puțin metafizici. Nici ei nu au parte de certitudini, nu știu dacă ar fi urmat să fie invitați la o petrecere sau la o pomenire, iar această ambiguitate este fertil exploatată de întreg spectacolul.

Scenă din *Visul unei nopți de vară*

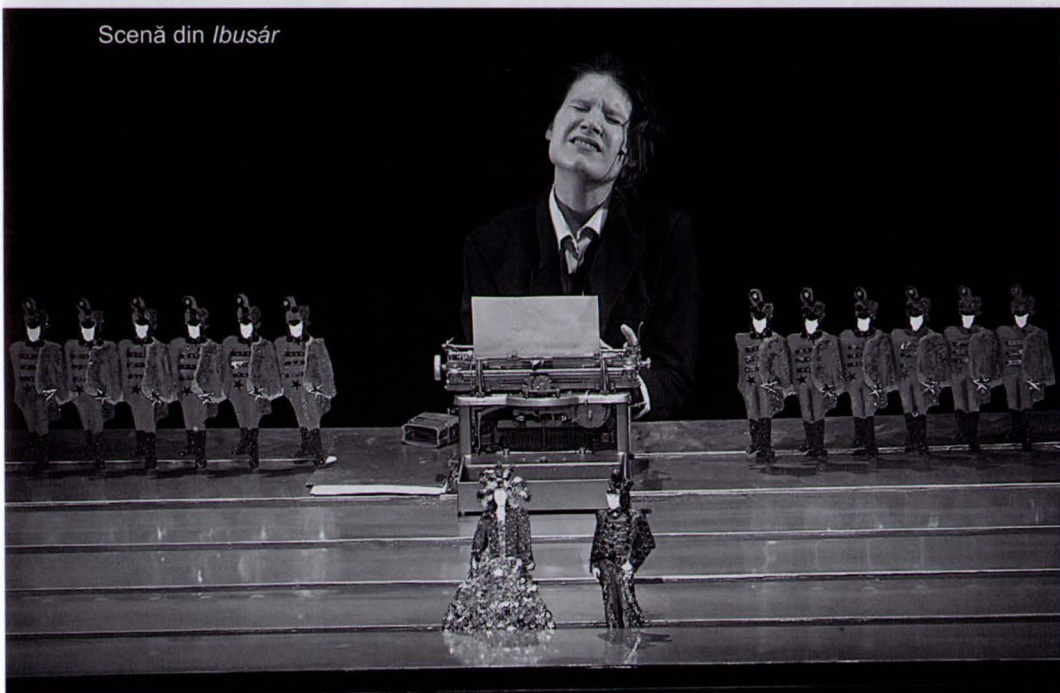

Am urmărit cu rezerve spectacolul intitulat *Tunde@Csongor. Hu.* Un spectacol de teatru-dans, eu aș zice mai curând de teatru fizic, de la Teatrul „Móricz Zsigmond” din Nyiregyháza, pe baza unui text din literatura clasică maghiară – *Csóngor și Tünde* de Vörösmarty Mihály, regizat în chip modern-agresiv, cel puțin la nivelul intenției, de Ladány Andrea, care semnează deopotrivă scenografia. Nu cred că montarea, a cărei acțiune e plasată în *cyber-spațiu*, a beneficiat de cel mai bun suport dramaturgic, nu am avut impresia că toți interpreții ar fi pregătiți pentru acest gen de teatru. Vámosi Júdit, Pásztor Pál și Jénei Júdit, interpreții rolurilor principale, mi-au lăsat totuși o bună impresie.

Ibusár de Parti Nagy Lajos de la Teatrul de Păpuși „Griffi” din Zalaegerszek – Ungaria mi s-a părut unul foarte bun. E vorba despre povestea trist-comică a unei doamne Bovary din zilele noastre (excelent jucată de Kovács Olga), totodată un fel de *bas bleu* în uniformă de funcționară, care scrie o piesă-epopee în vremea dar și în timpul rămas liber după serviciul de casieră de bilete la o haltă de cale ferată oarecare. Foarte buni sunt toți actorii (Szabó Tibor, Ecsedi Erszébet, Szilinyi Arnold, Varga Veronika), cu toții simt și joacă ironia amară a textului, fiind îndrumați cu siguranță în acest sens de regizoarea Lörincz Zsuzsa. Cu toate că gazdele timișorene s-au străduit și au reușit să ne asigure de fiecare dată o traducere mai mult decât profesionistă în limba română a textelor rostite pe scenă, sunt convins că cei ce înțeleg limba maghiară au apreciat încă și mai mult decât mine felul în care era jucată piesa.

Nu am văzut, spre regretul meu, celelalte spectacole de peste hotare. E vorba despre *Adieu, Bandi* de la Teatrul Popular din Subotica (Serbia), *Pe mare nu este noroi*, de la același teatru, *Tragedia omului* de la Novi Sad și *Fundătura* de la Academia Teatrală din Novi Sad. Am urmărit, în schimb, descumpănit un alt spectacol studentesc. Cel cu *Visul unei nopți de vară*, celebra piesă shakespeareiană, în interpretarea studenților de la Facultatea de Teatru și Televiziune a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj. Montarea e regizată de Albu István, căruia în prima parte

Scenă din *Ibusár*

a stagiunii i-am văzut un bun spectacol cu *Demonii* la Teatrul Maghiar de Stat din Cluj. Dacă cel de acum e mult mai puțin bun, vina nu le aparține studenților-interpreți, ci în exclusivitate tânărului director de scenă și semnatarului dramaturgiei, Gönczi Hunor. Nu prea se știe din ce motive esteticește justificate cei doi au decis să agreseze zdravăn partitura shakespeariană. Protagonistii poveștii lui Pyramus și Thisbe nu mai sunt Pyramus și Thisbe, povestea lui Puck, a lui Lysander și Demetrius și a tribulațiilor lor amoroase e cvasianulată. Nu se înțelege de ce, tot la fel cum nu se înțelege mai nimic din comedia shakespeariană. Păcat.

Merită evidențiată ideea organizatorilor de a atașa evenimentelor teatrale expoziții de pictură și de fotografii ori miniconcerte. Ca și conferințe ale unor importanți intelectuali din oraș. Astfel, profesorul Cornel Ungureanu a vorbit cu farmec, distincție și anvergură intelectuală despre *Mrožek – între teroriștii lumii de ieri și cei ai lumii de azi*, profesorul Ilie Gyurcsik în conferința sa, intitulată *Încercare de definire a comediei cehoviene*, a polemizat, de pe poziții preponderent filologice, cu opiniile teatrologului George Banu referitoare la *Livada de vișini* (așa cum sunt ele exprimate în cartea *Livada de vișini – teatrul nostru*, apărută și în traducere românească, dar și maghiară – alt punct forte!), iar elanul comparatist cuceritor al Adrianei Babeți urma să se exercite în conferința *Femeia lui Ulise*, pe care, desigur, regret că nu am avut șansa de a o asculta.

Nu pot încheia aceste însemnări parțiale fără a sublinia organizarea perfectă și fără a exprima mulțumirile pe care le merită gazdele timișorene. E vorba mai cu seamă despre directorii Balász Attila și Markaovszky Katalin și despre colegii mei, Daniela Magiaru și Gálovits Zoltán.

Fot. G. Erdélyi

Scenă din *Adiêu, Bândi*